

FÖRELÄSNINGAR OCH STUDIEBESÖK - UKF

Tisd 26/11 kl 19.00. Biblioteket i Kungsängen.

STOCKHOLMS UTVECKLING TILL HUVUDSTAD UNDER 15- OCH 1600-TALEN.

Lars Ericson, arkivarie vid Krigsarkivet, berättar om de politiska, sociala och militära förhållandena. Det var först under 1500-talet som Stockholm blev en verklig huvudstad med central förvaltning. Vi får höra synpunkter ur Lars Ericsons doktorsavhandling 1988 med titeln "Borgare och byråkrater. Omvandlingen av Stockholms stadsförvaltning 1599-1637. Lars Ericson är en mycket engagerande föredragshållare. Några känner honom från vårt studiebesök på krigsarkivet. Medlemmar utan avgift. Övriga 20:-

Tors 5/12 kl 18.00 - 20.00. Nordiska Museet.

STUDIEBESÖK PÅ NORDISKA MUSEETS BIBLIOTEK OCH ARKIV.

Biblioteket är Europas största etnologiska bibliotek. Arkivet har 1 milj. bilder. Material med anknytning till Upplands-Bro kommer att tas fram. Begränsat deltagarantal. Anmälan till Börje Sandén 0758-40515. Avgift 20:-

AKTIVITETER - EJ ARRANGERADE AV UKF

Torsd 21 november, kl 19.30. Hembygdsgården i Kungsängen

Bellmansafton.

Sten Apelgren sjunger Bellman och Börje Sandén kåserar kring händelser i Upplands-Bro under Bellmans tid. Kaffeservering. Stockholms-Näs hembygdsgörning

HÄNT - HÄNDER I BYGDEN

Lövsta

Inför Kulturhusens dag, 22 september, hade Håtuna och Håbo-Tibble hembygdsgörning tagit tillfället i akt att rekapitulera räddningsaktionen av Lövsta. Sven Munke, som motionerade i riksdagen i frågan berättade om riksdagens behandling av Lövsta. Dessförinnan redogjorde Sven-Olof Nyberg och Rolf Hultman för enskilda initiativ och allt uppoffrande arbete som lagts - och läggs - ned för att restaurera byggnaderna. Genom att påpassligt engagera Sveriges television vid inspelningen av TV-serien Tre kärlekar fick man en del av reparationsarbetena betalda.

UKF har dokumenterat räddningsarbetet så som det framställdes vid tillfället och ett sammandrag av detta samt texten till riksdagsmotionen är inlagda i databasen om orterna i Upplands-Bro. Det är nu en stiftelse med många intressenter som driver verksamheten, som främst består i uthyrning av lokalerna för kurser och privata fester.

Vid renovering av källaren hittades ett förkolnat prov i taket i det s.k. Trollska valvet. C-14 datering för ett par månader sedan ger året 1350 +/- 80 år. Lövstas äldsta delar är således i paritet med våra kyrkor.

Gustav Vasa förvärvade under sin livstid ett avsevärt antal gods som går under benämningen Gustav I:s arv och eget. Godsinnehavet omfattade till slut nära 5000 gårdar i hela landet, varav Lövsta framstår som det nära nog enda kungen själv fick i arv efter sin fader. Denne hade visserligen skänkt Lövsta till Sko kloster 1513, men i 1531 års jordebok står Lövsta som det enda namngivna godset bland det mycket begränsade antalet gårdar som Gustav Vasa verkligen ärvde efter sin far. Dessa uppgifter lämnar Ulf Söderberg i sin avhandling som ingår i Studier till Det medeltida Sverige, 1977.

Håtunaleken

Håtuna Håbo-Tibble hembygdsförening firade "685-årsminnet" av Håtunaleken med en välbesökt högtid i Håtuna kyrka exakt på årsdagen 29 september. Scaramella-kören från Stockholm framförde medeltida musik för röster och instrument. Som avslutning på mitt anförande om Håtunaleken läste jag i nyöversättning det berömda frihetsbrevet från 1319. Det finns i boken Röster från svensk medeltid, som för övrigt innehåller andra texter med nära anknytning till personer och händelser i vår bygd.

Brogård

Det var ett fullsatt Klint som följde Eric Weinbergs presentation av framlidne Gunnar Erikssons till videoband överförda smalfilm från 1950-talet om "Bondeåret på Brogård". Makan Anna-Lisa Eriksson har i skrift kommenterat och beskrivit personer och arbetsmoment. Framställningen kompletterades under kvällen av flera av dem som var med på filmen. Till Bro hembygdsföreningen har också överlämnats några hundra diabilder från 1970/80-talet.

Handskriftstolkningen

Elva deltagare i fortsättningskursen arbetar framgångsrikt med den svåra tyska handstilen som var allenarådande ända in på 1800-talet. Det är bra; vi behöver flera som kan läsa våra många gamla handlingar. Ännu svårare är "årliga räntan" från 1500-talet; här deklarerar alla skattlagda gårdar - viktiga handlingar för beskrivningen av bygden. Nästan alla bevarade tabeller i Kammararkivet över Näs (Kungsängen) finns redan tolkade i Svenngårdsska samlingen. Vi vill med dem som hjälp komma åt andra delar av kommunen på samma sätt.

Rösaring igen!

1986 genomfördes en märklig undersökning kring labyrinten vid Rösaring. Resultatet har nyligen publicerats av Dan Mattsson i boken Jordstrålning, hälsa och forntida vetande. Med hjälp av slagruta fann man bl a 64 in- och utgående "kraftlinjer" från labyrintens centrum. Undersökningar har också gjorts vid andra befintliga, borttagna och nykonstruerade labyrinter. Genom att sammanställa "fragment" av kraftlinjer från dessa anser sig Dan Mattsson ha funnit ett "mönster" av samma slag som i det stora rosettfönster i Notre Dame i Paris. Det var undersökningen av en labyrint utanför Nyköping som vi kunde bevittna i ett av Dag Stålsjös program för några år sedan.

Slagrutans verkningssätt beskrivs i en ny "vetenskap" som kallas geobiologi. Redan 1857 förklarade emellertid franska vetenskapsakademien "att slagrutans rörelser kan inte tillskrivas några fysikaliska krafter, utan är psykiska inflytelser från slagrutemannen". För somliga personer gör slagrutan inga som helst utslag. Experimenten vid Rösaring bevittnades av ett antal Upplands-Bro bor. En vecka senare hade jag själv skaffat mig en "modern" slagruta av pianotråd. Jag kände också ett flertal av kraftlinjerna uppe vid labyrinten, men slagrutan gav inga som helst utslag vid parkeringsplatsen nedanför eller hemma på gårdstomten. De in- och utgående kraftlinjerna finns fortfarande markerade på respektive in- och utsida av staketet runt labyrinten.

Dan Mattsson har gjort liknande undersökningar och iakttagelser av kraftlinjer vid andra typer av fornminnen såsom skeppssättningar, treuddar, fornborgar, hållkistor m.m. Boken omfattar närmare 200 sidor och är utgiven av Nyköpings Tvärvetenskapliga Bokförening 1991. ISBN 91-970972-2-5.

Birkagrävningar - historik

I senaste numret av Fornvännen (Tidskr för antikvarisk forskning 91/3) lämnar Eva Hyenstrand den första utförliga historiken över grävningarna på Björkö, alltifrån Messenius beskrivning 1612 i sin bok om de äldsta städerna i Sverige över de nyligen funna rapporterna från Hjalmar Stolpes omfattande grävningar 1871-1895 till 1987 års undersökning av stadsvallen.

När Hjalmar Stolpes släkting förra året överlämnade manuskripten till de officiella rapporterna förstod man att det trots allt måste finnas rapporter av Stolpes hand. Dessa återfanns i Vetenskapsakademiens arkiv och ej i Vitterhetsakademien, dit de borde lämnats. Med hjälp av dessa rapporter och Stolpes dagböcker har Eva Hyenstrand kunnat sätta upp en noggrann kronologi över Stolpes grävningar.

När Hjalmar Stolpe kom till Björkö första gången var det för att leta efter bärnsten! Han var ju inte egentligen inte arkeolog trots att han kom att arbeta som sådan i trettio år. Han

avslutade i stället sin karriär som intendent och professor vid Riksmuseet sedan han några år tidigare fått den arbetsuppgift han strävat efter hela livet, nämligen posten som föreståndare för Riksmuseets etnografiska avdelning.

Spännande fynd i Birka

Vid årets grävningar tvingades man på grund av försommarens ymniga regnande att delvis välja en annan grävningssyta än den tänkta. Man hamnade då i ett av Hjalmar Stolpes igenlagda schakt. Hittills har man inte återfunnit de platser han grävde i på grund av bristfälliga metoder för exakt lägesanvisning.

Med de förfinade metoder för undersökningar som arkeologerna har förvärvat sedan de första undersökningarna gjordes för över hundra år sedan kunde man i Stolpes schakt finna en smyckeverkstad med en gjutform till ett smycke som man tidigare funnit i en grav från 900-talet. 60 000 åskådare har studerat vad 18 personer arbetat med under sommaren.

Biskops-Arnö

Amatörarkeologernas medverkan vid 'medeltidsarkeologin' på Biskops-Arnö beräknas fortsätta i fem år. Ledningen - Birgitta Östlund, folkhögskolan och Karl-Erik Mörk, länsförbundet - söker kontakt med intresserade personer i regionen som är intresserade av att avsätta någon sommartid för dessa grävningar. En mur från Johan III:s tid är aktuell för friläggning. En frågeställningen efter årets grävning: är bjälklagen under medeltidsbyggnaden rester av en tidigare kyrka av trä?

Närmare upplysningar om tider och omständigheter kring nästa sommars grävning lämnas senare i vår.

NAU-lägret 1992

Genom Nordiska Förbundet för Hembygdsarbete erbjuds du i sommar att gräva ut en vikingatida gravplats i Åbo skärgård. Man har börjat undersökningar längs den gamla båtleden från Danmark till Finska viken. Närmare upplysningar får du hos Karl-Erik Mörk 0762-745 58.

Dagligt liv i Sverige i vår tid

Sverige saknar nutidsdokumentation av det slag som Danmark presterat sedan länge. På över 1000 sidor skildras de senaste 45 åren av dagligt liv i det sist utkomna verket. Institutet för folklivsforskning i Stockholm uppmanar sig självt att göra slag i saken så att också Sverige kan få en dokumentation av samma slag som Danmark nu har.

I UKF:s styrelse diskuterade vi saken och kom fram till att vi skulle höra med våra medlemmar om någon ville ta sig an ett lokalt projekt av detta slag. Kortare uppsatser skulle med fördel kunna publiceras i kulturnämndens välkända skriftserie Vi skriver i Upplands-Bro. Längre uppsatser skulle kunna passa in under temat Tidsbilder i vår bokserie Vad hände egentligen? Under alla förhållanden blir inkommet material en värdefull dokumentation för framtiden. Text - gärna illustrerad med fotografier eller teckningar - blir snart historiska dokument. Hör av dig till någon i styrelsen.

Historiska institutionen vid Stockholms universitet

Nyligen var UKF inbjudet att närmare presentera sin verksamhet för medlemmarna i "Stockholmsgruppen", en tvärvetenskaplig forskningsgrupp inom den historiska institutionen, ledd av prof. Lars Nilsson. Vi, Curt Dahlgren och jag, redogjorde för aktuell verksamhet samt lämnade en tillbakablick på ett långvarigt hembygdsarbetet på olika plan, som lett fram till skapandet av UKF. Uppskattande intresse visades vid demonstrationen av våra databaser. Ett urval visade vi direkt via bärbar dator och Overhead projektor.

MEDLEMSANTALET är nu uppe i 128. Medlemsavgift 75:- pg 27 58 94 - 4

Vänliga hälsningar

Boje Sandén